

ДОКТРИНА У СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ

ЩОДО НАЯВНОСТІ БЕЗУМОВНОГО ПРАВА УЧАСТІ У ТОВАРИСТВІ УЧАСНИКА, ЯКИЙ УСПАДКУВАВ МАЖОРИТАРНУ ЧАСТКУ, І НЕМОЖЛИВОСТІ МІНОРИТАРНИХ УЧАСНИКІВ ВІДМОВИТИ ЙОМУ У РЕАЛІЗАЦІЇ ТАКОГО ПРАВА*

<...>

Стислий виклад обставин справи, встановлених судами першої та апеляційної інстанцій

9. Товариство з обмеженою відповідальністю “Стиль” створено та зареєстровано 05.12.1995 Галицькою районною державною адміністрацією Івано-Франківської області. Засновниками (учасниками) Товариства були ОСОБА_2, розмір внеску до статутного фонду 350,00 грн, (частка 70 %) та Громадська організація «Братство демократичної української молоді», розмір внеску до статутного фонду 150,00 грн (частка 30 %).

10. Згідно з протоколом загальних зборів учасників Товариства з обмеженою відповідальністю “Стиль” № 03/21 від 09.07.2021 в цей день були проведені загальні збори учасників Товариства.

<...>

12. Загальними зборами учасників Товариства з обмеженою відповідальністю “Стиль” № 03/21 від 09.07.2021 прийняті такі рішення:

<...>

2. Погодити припинення участі у Товаристві учасника (засновника) ОСОБА_2 у зв'язку з його фізичною смертю ІНФОРМАЦІЯ_1 та погодити рішення учасника (засновника) Товариства про ліквідацію Товариства.

3. Ліквідувати відповідно до положень розділу 13 Статуту Товариства, ст. 104, 110 ЦК України, ч. 2 ст. 23 ЗУ “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю” Товариство, ЄДРПОУ 22187660, що утворене 05.12.1995 та зареєстроване Галицькою райдержадміністрацією за № 125.

<...>

14. ОСОБА_2 засновник Товариства, що володів часткою 70 % статутного капіталу Товариства (кінцевий бенефіціарний власник (контролер) та керівник Товариства) помер ІНФОРМАЦІЯ_2 (свідоцтво про смерть серії НОМЕР_1).

* Витяг із Постанови Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного господарського суду від 11 липня 2023 р. у справі № 909/1178/21 <<https://reyestr.court.gov.ua/Review/112664530>> (дата звернення: 25.09.2023).

15. У встановлений законодавством строк, тобто через 5,5 місяців після смерті батька, а саме ІНФОРМАЦІЯ_3, Позивач – ОСОБА_1 звернувся до приватного нотаріуса Івано-Франківського районного нотаріального округу Данилюка О. О. із заявою про прийняття спадщини.

<...>

17. ОСОБА_8 подано заяву від 13.06.2020 про зупинення нотаріальної дії по видачі свідоцтва про право на спадщину на усе майно померлого ОСОБА_2.

18. 14 липня 2020 року приватним нотаріусом Данилюк О. О., за заявою ОСОБА_8 від 13.07.2020, на підставі статті 42 Закону України “Про нотаріат”, зупинено строки вчинення нотаріальної дії по видачі свідоцтва про право на спадщину спадкоємцем ОСОБА_1 на усе майно померлого.

19. На підставі заяви ОСОБА_1 (Позивача) від 14.07.2020 йому було видано свідоцтво про право на спадщину за законом від 06.08.2021, зареєстроване в реєстрі за № 1698, відповідно до якого він є спадкоємцем майна ОСОБА_2 – 2/3 частини права на частку в статутному фонді Товариства з розміром внеску до статутного фонду в грошовому виразі 350,00 грн.

<...>

21. Позивач звернувся до суду з даним позовом, оскільки вважає, що рішення загальних зборів учасників Товариства, оформлене протоколом загальних зборів учасників ТОВ “СТИЛЬ” № 03/21 від 09.07.2021, прийнято з суттєвими порушеннями вимог чинного законодавства, зокрема Закону України “Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю”, Закону України “Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань” та Цивільного кодексу України.

<...>

ПОЗИЦІЯ ВЕРХОВНОГО СУДУ

<...>

31. Зі змісту заявлених у справі позовних вимог, а також встановлених судами попередніх інстанцій обставин, Суд вбачає, що Позивачу згідно із свідоцтвом про право на спадщину за законом від 06.08.2021 належить право власності на спадщину, яка складається з 2/3 частин права на частку в статутному капіталі Відповідача, а саме частку в розмірі 70 %, яка належала його батьку ОСОБА_2. Позивач звернувся до суду за захистом своїх охоронюваних законом інтересів у зв’язку з тим, що він не зміг здійснити державну реєстрацію своїх корпоративних прав внаслідок прийняття Відповідачем 09.07.2021 року оспорюваних рішень про припинення участі у Товаристві учасника (засновника) ОСОБА_2 та про ліквідацію Товариства, які були зареєстровані Відповідачем 16.07.2021 року. <...>

40. Як встановлено судами попередніх інстанцій у справі, що розглядається ОСОБА_2 засновник Товариства, що володів часткою 70 % статутного капіталу Товариства (кінцевий бенефіціарний власник (контролер) та керівник Товариства) помер ІНФОРМАЦІЯ_4.

41. Також судами попередніх інстанцій встановлено, що на підставі заяви ОСОБА_1 (Позивача) від 14.07.2020 йому було видано свідоцтво про право на спадщину за законом від 06.08.2021, зареєстроване в реєстрі за № 1698, відповідно до якого він є спадкоємцем майна ОСОБА_2 – 2/3 частини права на частку в статутному фонді Товариства з розміром внеску до статутного фонду в грошовому виразі 350,00 грн. Це свідоцтво про право на спадщину підтверджує виникнення права власності на вищезазначену спадщину.

42. Отже, відповідно до вимог частини 5 статті 1268 ЦК України незалежно від часу прийняття спадщини Позивачем, успадковане право належить йому саме з часу відкриття спадщини, а саме з 03 січня 2020 року.

43. Колегія суддів погоджується з висновком судів попередніх інстанцій стосовно того, що *від права на частку слід відрізняти корпоративні права учасника, так звані “права з частки”. Корпоративні права учасника визначаються часткою в статутному капіталі господарського товариства, тобто корпоративні права обумовлені наявністю в особи прав на частку в статутному капіталі господарського товариства. Корпоративні права, на відміну від права на частку, не можуть бути об’єктом права власності. У разі відсутності в особи права на частку в статутному капіталі товариства в неї відсутні і корпоративні права. Відповідно, у разі припинення в особи права власності на частку, як наслідок припиняються і її корпоративні права учасника товариства. Однак з набуттям особою права власності на частку у статутному капіталі товариства така особа автоматично не набуває корпоративних прав.*

44. Таким чином, свідоцтво про право на спадщину – частку у статутному капіталі товариства, не є доказом вступу до товариства та, відповідно, виникнення у спадкоємця учасника, який помер, корпоративних прав учасника товариства.

45. Свідоцтво про право на спадщину – частку у статутному капіталі Товариства, дало спадкоємцю (Позивачу) право вимагати прийняття його до учасників Товариства, яке не могло бути заперечене іншими учасниками Товариства, а способом його реалізації відповідно до законодавства було: самореєстрація вступу до Товариства, незалежно від позиції інших учасників Товариства та їх згоди на це.

46. Суд зазначає, що *“право на вступ” і “право участі у товаристві”, яке надає учаснику корпоративних прав, не є тотожними правами.*

47. У справі що переглядається, Позивач корпоративних прав учасника Товариства не набув, але згідно свідоцтва про право на спадщину

за законом від 06.08.2021 набув з 03.01.2020 року право на частку у статутному капіталі Товариства, тобто є власником частки, який станом на момент прийняття оспорюваних рішень Відповідача мав встановлене законом право на вступ до Товариства, та саме внаслідок прийняття Відповідачем 09.07.2021 року оспорюваних рішень Позивач не зміг здійснити державну реєстрацію своїх корпоративних прав.

48. За таких обставин, *оспорювані Позивачем (спадкоємцем) рішення Відповідача про виключення ОСОБА_2 (спадкодавця), який володів часткою 70 % в статутному капіталі Товариства та про припинення Товариства, які прийняті 09.07.2021 року порушують його охоронюваний законом інтерес пов'язаний з правомірним очікуванням набуття корпоративних прав, прагнення користування матеріальним та/або нематеріальним благом у правовідносинах, які регулюються корпоративним законодавством.*

<...>

56. Велика Палата Верховного Суду у постанові від 02.11.2021 у справі № 917/1338/18 зазначила, що єдиний учасник товариства, котрий володіє меншою часткою у статутному капіталі, не може скликати загальні збори та відмовити у прийнятті до товариства спадкоємців померлого учасника, котрий володів більшою часткою у статутному капіталі. Спадкоємці останнього, які виявили бажання брати участь у діяльності товариства, не можуть бути позбавлені права участі в ньому.

57. Суд виходить з наявності безумовного права участі у товаристві учасника, який успадкував мажоритарну частку (Позивача) і неможливості міноритарних учасників відмовити йому у реалізації такого права.

<...>